

Хитно заобишли тендере

Државне службе, јавна предузећа и локалне самоуправе незаконито су потрошили у првој половини године чак 10 пута више него у истом периоду 2009.

Ревизор предлаже и кривичну одговорност

КАТАРИНА ПРЕРАДОВИЋ

Много се куповало пред избором. И све је било хитно - од гласачких кутија, ремонта машина до потрошне робе. Тендерску процедуру углавном су сви заборавили, па се набављало скоро све по хитном поступку. Уз бројне незаконитости. Према подацима Управе за јавне набавке, државне службе, јавна предузећа и локалне самоуправе незаконито су у првој половини ове године на јавне набавке по хитном поступку потрошиле осам милијарди динара, што је чак 10 пута више него у истом периоду 2009. Тако је Републичка изборна комисија по хитном поступку и то нерегуларно куповала гласачке кутије вредне 47 милиона динара, док је Градска топлана у Крушевцу и ове, друге зиме заредом куповала угаљ по хитном поступку, увек од истог понуђача, коме је укупно плаћено 355 милиона динара.

И Хидроелектране Ђердап су међу онима који су у овој години прекршили процедуру при расписивању тендера за набавку резервне предтурбинске решетке, а вредност овог посла била је 45 милиона динара. И тако редом.

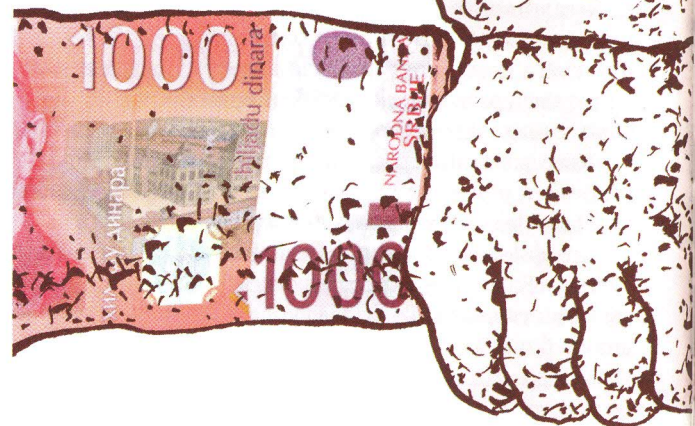
УДАРНИЦИ Како за НИН објашњава Предраг Јовановић, директор Управе за јавне набавке, нерегуларности код хитних набавки расту од 2009. из године у годину, али поступно, са 800 милиона динара

из прве половине 2009, до нешто преко једне милијарде у првих шест месеци 2011. Ова, изборна година потукла је све рекорде по неправилностима, а цифра је постала алармантна. Чињеница да се ради о изборној години ни Јовановићу, као ни већини аналитичара, не делује као коинциденција.

„Заиста треба испитати шта је то одједном било толико хитно, а симптоматично је да је само нешто пре тога била иницијатива претходне владе за укидање Управе за јавне набавке, као јединог тела које то прати. То буди сумњу шта је био мотив за хитне и вратоломне измене закона, а сада то изгледа мало јасније“, тврди Јовановић, напомињући да је највише кршења прописа било код највећих наручилаца, дакле јавних предузећа и комуналних предузећа.

Процедура је у готово свим случајевима кршена тако што су наручиоци намерно каснили са набавком, а онда због цајтнота који су сами проузроковали, куповали робу по скраћеном поступку, дакле без тендера, најчешће уз позив само једног понуђача и без информисања јавности. Овакви тендери „по мери једног купца“, најбоља су подлога за корупцију, а познаваоци верују да се на тај начин извлачи новац из јавних и локалних предузећа за потребе странака и финансирање кампање.

„Сасвим је јасно да су странке кроз хитне јавне набавке финан-

Најчешће су наручиоци намерно каснили са набавком, а онда су због цајтнота куповали робу по скраћеном поступку, без тендера, а овакве набавке, „по мери једног купца“, најбоља су подлога за корупцију

сирале део изборне кампање, а пре свих Демократска странка. Истовремено, Управи за јавне набавке је стигао убедљиво најмањи број извештаја о набавкама, јер су рачунали да када победе не морају ни да правдају такве набавке“, тврди за НИН Драган Добрашиновић из Коалиције за надзор јавних финансија, напомињући да кривци треба да одговарају.

У Удружењу понуђача Србије кажу да је кључни фактор за околики пораст броја нерегуларности у време избора „представа наручилаца да је у овом периоду сва пажња усредсређена на кампању и да изостаје свака контрола“.

„Овакви подаци ме уопште не изненађују. У том периоду председник је био разрешен дужности, а Скупштина није заседала. Тада су хитни поступци најкраћи пут до потписаног уговора. При томе, најчешће уопште нису били испуњени услови да се набавка спроведе по хитном поступку“, тврди Јасмина Марковић, председница

Уочене неправилности у јавним набавкама по хитном поступку

Прва половина 2009.

788.832.916

2010.

852.134.654

2011.

1.202.154.105

2012.

8.059.344.493

ВРЕДНОСТИ СУ У ДИНАРИМА

Удружења понуђача Србије, додајући да закон јасно дефинише под којим условима и када је могуће спровести хитну набавку.

НЕКАЖЊЕНО Алармантна је и чињеница да у Србији из године у годину расте број јавних набавки у преговарачком поступку, дакле без тендера, па су такве набавке сада достигле чак 30 одсто укупних. У земљама ЕУ таквих поступака је свега 5-10 одсто. Да ствар буде гора, лане је било 40 одсто набавки путем преговора са само једним

**Још нико није
кажњен за
800 милиона
евра вредне
неправилности
у набавкама,
које је учила
Државна
ревизорска
институција**

понуђачем, док их је 2003. било само 13 одсто. Кад се ови показатељи укрсте, види се драматично забрињавајући тренд смањења конкуренције, јер је у истом периоду број понуђача пао са 8,5 на свега на 3,2 у просеку.

Наруку оваквом стању иде и казнена политика, која према актуелном закону предвиђа да Управа о уоченим неправилностима обавести Државну ревизорску институцију и буџетску инспекцију, а оне затим подносе прекршајне пријаве. Иако изостаје кривична одговорност, за коју се залаже Добрашиновић, тврдећи да би прекршиоце требало теретити за злоупотребу службеног положаја, чак ни прекршајне пријаве, а ревизор их је поднео 190, нису дале резултате.

„Иако смо 2011. нашли неправилности у набавкама укупне вредности чак 800 милиона евра, до сада нико није кажњен, чак ни за

ПОД ЛУПОМ НБС, РЗЗО, ГСП БЕОГРАД

Државни ревизори тренутно спроводе ревизију годишњих финансијских извештаја за 2011. и то у неколико министарстава - културе, вера, правде, спољних послова, за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу. Такође се ради ревизија завршних рачуна буџета девет локалних власти за 2011. и то у Суботици, Зрењанину, Сомбору, Ваљеву, Ужицу, Врању, Сурдулици, Чачку и Пожаревцу. Под лупом је и девет јавних предузећа и привредних друштава - Електросрбија у Краљеву, Електровојводина у Новом Саду, Градско саобраћајно предузеће Београд, ЈКП Београдски водовод и канализација, ЈКП за пијачне услуге Тржница у Нишу, Термоелектране и копови у Костолцу, Градско стамбено предузеће у Београду, Новосадска топлана и Јавно предузеће Градац у Чачку. У току је и ревизија финансијских извештаја Агенције за осигурање депозита, Агенције за контролу летења, Народне банке Србије и Републичког фонда за здравствено осигурање. Први резултати ових ревизија биће објављени у октобру.

прекршаје из 2010.“ објашњава за НИН Радослав Сретеновић, први човек Државне ревизорске институције. Према његовим речима, ревизори тренутно контролишу извештаје из прошле године тако да не располажу подацима за 2012, али како каже, не сумња у веродостојност података Управе.

Због лоше казнене политике, која мотивише наручиоце да наставе са корупцијом, јер се прекршајне казне крећу од свега 5.000 до 150.000 динара и плаћа их углавном правно лице, дакле предузеће,

Сретеновић предлаже хитне измене Закона о јавним набавкама. Он тражи да се незаконите набавке чија вредност прелази 10 милиона динара убудуће третирају као кривична дела, а предлаже и да се за прекршаје пропишу веће новчане казне. С обзиром да се ревизија врши за претходну календарску годину, сматра и да је рок застарелости за покретање прекршајног поступка сувише кратак и да га треба продужити са једне на три године.

Да је корупција главни проблем у јавним набавкама сматра чак 61 одсто испитаних понуђача у анкети Удружења понуђача Србије. Марковићева наводи да у Закону о јавним набавкама постоји бар десетак одредаба којима се наручиоцу оставља могућност алтернативног поступања, што омогућава корупцију. Тако наручилац може у сваком моменту да обустави јавну набавку, што се врло често и користи како би спречио да

„непожељни“ понуђач победи на тендеру. Често се услови тендера постављају тако да одговарају само једном конкретном понуђачу. Испоставља се да на жалбе понуђача нико не реагује, па у овом удружењу тврде да ниједан од таквих предмета није добио адекватан епилог. Сви се слажу у једном - хитно су потребне измене закона о јавним набавкама или доношење потпуно новог како би се смањењем драстичне корупције у овој области уштедело, по конзервативној процени Предрага Јовановића, око 600 милиона евра годишње.